

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Universitätsbibliothek Paderborn

Illvstrissimi Viri Petri De Marca Archiepiscopi Parisiensis Dissertationvm De Concordia Sacerdotii Et Imperii, Sev De Libertatibvs Ecclesiæ Gallicanæ, Libri Octo

Marca, Pierre de

Parisiis, 1669

Capvt XX.

urn:nbn:de:hbz:466:1-15617

bitiones sic interpretatur ut solennitatem baculi & annuli veritatem esse pronuntiet, apparet, inquam, cum innuere Regem Franciæ Philippum eo temperamento adhibito paruisse decreto synodi Claromontanæ. Idipsum colligi potest ex eo quod Paschalis secundus in Galliam venit ut Ludovici Crasfi Regis præsidium imploraret adversus Henricum quintum Imperatorem, qui usum investiturarum acriter retinebat. Nam hic agendi modus omnino intempestivus & absurdus fuisset, si Ludovicus quoque tum temporis in usum revocare solitus esset solennitatem investiturarum quæ damnata erat à Papa Urbano, & de qua tum maxime disceptabatur inter Paschalem & Henricum. Sed præterea discimus ex epistola cxxxviii. ejusdem Ivonis, schisma quod in regno Germaniæ vigeat ob investituras, in Francico non fuisse. Sanè cum usus solennitatis hujuscemodi deserit, par est existimare cessatum ab ea fuisse in consequentiam synodi Claromontanæ.

ADDITIO.] Datur nova editio Concilij Lateranensis à Paschale secundo celebrati.

I. INVESTITURARUM controversia isthæc duravit tota integra inter Paschalem secundum Urbani successorem & Henricum quintum Imperatorem. Antequam tamen res in apertum dissidium erumperet, colloquium Rege Francorum Ludovico præsentem habitum est anno MCVII. in urbe Catalaunensi inter Summum Pontificem & Legatos Imperatoris. Treverensis Archiepiscopus disseruit jam inde à tempore Gregorij magni jus Imperij circa electiones Episcoporum in eo versari ut antè quàm electio publicetur, secretò Imperator admoneatur quisnam electus sit, Imperatorem verò assensum suum adhibere si persona electa ei grata sit. Post quæ, electio fit publicè à clero, & electus consecratur. Post consecrationem autem redit ad Imperatorem pro Regalibus, quibus ab eo donatur sive investitur per traditionem annuli & baculi, Imperator verò ab eo recipit homagium & juramentum fidelitatis. Quod omnino æquum esse ait hic Archiepiscopus. Neque enim debere electum alia ratione occupare civitates, castella, marchias, telonea, & cetera jura imperialia. Rem gestam narrat his verbis Sugerius in vita Ludovi Grossi: *Consecratum ad Dominum Imperatorem pro Regalibus, ut anulo & virga investitur, redire, fidelitatem & hominum facere. Nec mirum. Etenim civitates & castella, marchias, telonea, & queque imperatoris dignitatis nullo modo aliter debet occupare.*

II. Papa verò respondit Ecclesiam, quæ pretioso sanguine Iesu Christi redempta, libera facta fuerat, ancillari deinceps non debere aut ad servitutem redigi. Ecclesiam porrò, si Prælatus eligere non possit absque consilio Imperatoris, Imperatori fore subjektam serviliter, ac mortem Iesu Christi irritam & inutilem esse si Episcopus investitur per baculum & annulum. Cùm enim res illæ ad altaria pertineant, usurpationem hanc esse adversus Deum. Demum Prælatos suo ordini & sacre unctioni derogare si manus suas, quæ dominico corpori & sanguini atrectandis destinatæ sunt, sanguinolentis laici manibus supponant, ut sponsionem ei faciant fidei. *Si Ecclesia, inquit Paschalis Papa apud Sugerium, eo inconsulto Prælatus eligere non possit, cassata Christi morte, ei serviliter subjacere, si virga & anulo investitur, cum ad altaria ejusmodi pertineant, contra Deum usurpare, si sacras dominico corpori & sanguini manibus gladio sanguinolentis obligando supponunt, ordini suo & sacre unctioni derogare.*

III. Cùm itaque parum ad concordiam

HH h iij

CAPVT XX.

Synopsis.

I. Investiturarum controversia recruduit sub Paschale secundo Papa & Henrico quinto Imperatore. Habitu ea de causa colloquium in urbe Catalaunensi; ubi iura Imperij magnificè disseruit Archiepiscopus Treverensis, dicens Episcopum eligi non posse absque consensu Imperatoris, deinde verò Regalia ab eo accipere debere.

II. Respondit Paschalis Ecclesiam fore serviliter subjektam Imperatori si Prælatus absque consilio ejus eligere non possit, mortem verò Iesu Christi irritam esse si Episcopus investitur per baculum & annulum.

III. Cùm Henricus Italiam bello peteret, Paschalis præcepit ut Episcopi Regalia Imperatori dimittant, ipse verò renuntiet juri investitura & liberæ esse sinat Episcoporum electiones.

IV. Tandem urgentibus Romanam urbem satis, Paschalis in carcerem ab Henrico conjectus, privilegium investiturarum ei concedere adactus est. Ex verbis hujus privilegij colligitur quid juris antea competeret Principibus.

V. Privilegium illud vocatum est privilegium in Concilio Lateranensi. Disputatum eo tempore an pertinacia illa propugnandarum investiturarum hæresis esset. Refertur sententia Ivonis Carnotensis, qui hæresim esse negat.

VI. Ioannes Archiepiscopus Lugdunensis aiebat investituram exterioriorem desinere posse in hæresim, si quis pertinaciter contendat eam à laico concedi posse licitè.

VII. Goffridus Vindocinensis distinguit investituram per anulum & virgam ab ea quam laici faciunt absque illa solennitate. Investituram tamen à Principe dandam non esse nisi post electionem & consecrationem. Quod inventum est à Goffrido adversus vetustam consuetudinem.

Vide Heflonem
scholastic. apud
Terognellum
Pag. 119.

Sugerius pag. 187.
Vide infra cap. 21.
5. 4.

conglutinandam profuisset istud colloquium, Henricus Imperator Italiam bello petiit. Quo factum est ut Paschalis Papa ad pacationem venerit, quæ extat in Chronico Cassinensi lib. IV. cap. XXXVII. & in epistola Paschalis ad Imperatorem, in qua præcipit ut Episcopi Henrico Imperatori successoribusque ejus remittant Regalia, id est, ut ipse explicat, civitates, ducatus, marchionatus, monetas, dominationes, & reliqua feuda ad Imperij servitium pertinentia, neve illa deinceps occupent absque consensu Imperatoris. Sed vicissim, his ita constitutis, dimitti ab Imperatore mandat jus investiturarum Episcoporum, & ut Ecclesias ille liberas esse permittat cum oblationibus earumque patrimoniis, quæ non pertinent ad regnum. Hæc sunt verba Paschalis in epistola XXI. ad Henricum data: *In vestri regni partibus Episcopi vel Abbates adeo curis secularibus occupantur ut comitatum assidue frequentare & militiam exercere cogantur. Infrà: Ministri vero altaris, ministri Curia facti sunt: quia civitates, ducatus, marchionatus, monetas, * turres, & cetera ad regni servitium pertinentia à Regibus acceperunt. Vnde etiam mos Ecclesie intolerabilis inolevit ut electi Episcopi nullo modo consecrationem acciperent nisi prius per manum regiam investirentur. Infrà: Tibi itaque, fili carissime, & regno Regalia illa dimittenda præcipimus quæ ad regnum manifestè pertinebant tempore Caroli, Ludovici, Ottonis, & ceterorum predecessorum tuorum. Interdicimus, etiam ne qui Episcoporum vel Abbatum eadem Regalia invadant, id est, civitates, ducatus, marchias, comitatus, monetas, telonium, mercatum, advocatias, jura centurionum, & * turres quæ regni erant, cum pertinentiis suis, * militiam & castra; & ne se deinceps, nisi per gratiam Regis, de ipsis Regalibus intromittant. Sed nec posteris nostris liceat, qui post nos in apostolica sede successori sunt, aut te aut regnam super hoc inquietare negotio.*

* Leg. curias, ex Chronico Cassinensi.

* Leg. curias

* Leg. militaria castra, ex Chronico Cassinensi.

IV. Postquam autem Romam perventum fuit, Henricus pacta & sacramenta sua violans, Paschalem Papam ac nonnullos Episcopos & Cardinales in carcerem conjecit, & ab eo extorsit privilegium investiturarum. Magni porro momenti illud est, quod ex eo colligatur vetusta illa consuetudo cui tantopere contradicebant Summi Pontifices. Extat autem apud Florentium Vigorniensem ad annum M CXI. & apud Willelmum Malmeburiensem in libro quinto de gestis Regum Anglorum. *Illam igitur dignitatis prerogativam, inquit Paschalis Papa in eo privilegio, quam predecessores nostri vestris predecessoribus catholicis Imperatoribus concesserunt, nos quoque dilectioni tuæ concedimus & presentis privilegij pagina confirmamus,*

ut regni tui Episcopis, liberè præter violentiam & simoniam electis, investituram virgæ & anuli conferas. Post investituram verò canonicè consecrationem accipiant ab Episcopo ad quem pertinerit. Si quis autem à clero & à populo præterituum assensum electus fuerit, nisi à te investiat, à nemine consecratur. Sanè Episcopi & Archiepiscopi libertatem habeant à te investitos Episcopos & Abbates canonicè consecrandi. Predecessores enim vestri Ecclesias regni sui tantis Regalium suorum beneficiis ampliarunt ut regnum ipsum Episcoporum maximè & Abbatum præditi oporteat communiri, & populares dissensiones, quæ in electionibus contingunt, regali oporteat majestate compeisci.

V. Privilegium illud vocatum est privilegium & revocatum in synodo Romana quam anno sequenti millesimo centesimo duodecimo Paschalis Papa convocavit. Disputatum autem est ea tempestate an pertinacia illa propugnandarum investiturarum hæresis esset, ut Romæ ferebatur. Ivo sententiam suam apertè explicat ad Ioannem Archiepiscopum Lugdunensem scribens. Contendit autem investituram dici non posse hæresim, cum ad fidei materiam nullatenus pertineat, & cum in sola ejus manuali actione versetur qui dat & ejus qui accipit. Si tamen aliquis laicus reperiretur adeo stolidus & vecors ut sibi persuadeat se, cum baculum tradit, conferre aliquod sacramentum aut effectum sacramenti cujuspiam ecclesiastici, habendum eum pro hæretico, non quidem ratione investituræ manualis, sed ob diabolicam illius præsumptionem. Addit verò investituram illam manulem à laicis factam, si res ad vivum & accuratè excutiantur, invasionem esse juris alieni & sacrilegam præsumptionem, quam oporteat omnino rescindere pro libertate & honestate Ecclesie, si quidem id fieri possit absque detrimento pacis. Demum concludit tollendam esse investituram, ubi id obtineri poterit absque schismate, sed illic super sedendum esse remediis ubi certum esse cognoscitur periculum schismatis. Quo loco observandum est, Ivonem, tametsi nihil hæreticum esse scribat in investitura quæ fit per traditionem baculi, præsumptionem tamen hæc esse & quoddam sacrilegij genus existimare; licet in epistola sexagesima hunc usum scripserit esse indifferentem. Sed jam se aliquo modo accommodare volebat ad anathemata quæ dicta recentur fuerant in hac materia.

VI. At Ioannes Lugdunensis Archiepiscopus Ivoni respondens, fatetur quidem investituram exteriorem à laico factam non esse propriè hæresim; sed tamen contendit

Epist. Ioanni Archiepiscopi Lugdunensis ad Duobus. Senon. Inter epist. Ivoni an. 117.

in hæresim definire si quis pertinaciter contendat eam fieri licite posse. Cui serip- tionem non omnino assentitur Ivo : qui illud tantum fatetur, eorum opinionem schisma- ti accensendam esse qui propugnant inve- stituras. *Eorum sententiam* (inquit Ivo in epi- stola cccxxxiii.) *qui investituræ laicorum defendere volunt, schismaticam iudico.*

VII. Goffridus Abbas Vindocinensis, illorum temporum scriptor, quem vir clarissimus Sirmondus editionis honore dona- vit, scribens ad Callistum secundum Pa- pam, ad quem cum sede transferant præde- cessorum animi, hanc investiturarum mate- riam tractat habita ratione illorum tempo- rum; ac viam quandam aperit opportunam sedandæ huic controversiæ, quæ Ecclesiam turbaverat per quinquaginta annos, & oc- casionem dederat introducendi in Ecclesiam Pseudopontifices itémque Imperatores ex- communicatos. Distinguit enim investitu- ram quæ per anulum & virgam fiebat ab ea quam laici faciebant absque illa solenni- tate. Quoad primum investituræ genus, ait virgam & anulum esse velut quoddam sa- cramentum in Ecclesia, non secus ac salem & aquam, oleum & chrisma, nonnullasque alias res sine quibus peragi non possunt con- secrationes hominum aut Ecclesiarum, at- que adeo inaccessum aliquid tentari adver- sus auctoritatem Iesu Christi quoties laici Prælati tribuunt investituram per baculum & anulum, quod eos à nemine alio reci- pere debeant quàm à consecratore suo. Quo- niam tamen Ecclesia liberalitate Principum locupletata fuerat multis possessionibus, vi- deri prorsus locum non esse traducendi in- vestituram regiam, quæ fit propter res spi- rituales. Sed eam tamen cautionem adhibet, ut investituram dari à Principe nolit nisi post electionem & consecrationem. Tum verò ait non referre quoniam id signo fiat. Hæc sunt ejus verba in opusculo ad Callistum Papam cap. 111. & 14. *Investituram per vir- gam & anulum accipere, nisi à suo consecratore, manifestum est esse damnosum: quia nulli laico licet illa Ecclesia sacramenta dare, sicut ei non licet Episcopum consecrare. Infrà: Alia est uti- que investitura quæ Episcopum perficit, alia quæ Episcopum pascit. Illa ex divino jure habetur, ista ex jure humano. Subtrahere jus divinum, spiritualiter Episcopus non creatur. Subtrahere jus humanum, possessiones amittit quibus ipse cor- poraliter sustentatur. Non enim possessiones ha- beret Ecclesia nisi sibi à Regibus donarentur, & ab ipsis, non quidem divinis sacramentis, sed possessionibus terrenis investirentur. Infrà: Pos- sunt itaque Reges sine offensione, post electio- nem canonicam & consecrationem, per investi-*

turam regalem in ecclesiasticis possessionibus con- cessionem, auxilium, & defensionem Episcopo dare. Quod quolibet signo factum extiterit, Re- gi vel Pontifici seu catholica fidei non nocebit.

Modificationem porrò Ivoni incognitam & vetustæ consuetudini contrariam adfert Goffridus, nimirum non debere Episcopum accipere investituram à Rege nisi post con- secrationem, cum tamen olim consecrari non posset donec approbatus & investitus fuisset à Rege.

ADDITIO

STEPHANI BALUZII.

ADNOTATUM est in paragrapho quinto hujus capituli, privilegium quod Henricus quintus Impe- rator extorsit anno m c x i. à Paschale secundo Papa, vocatum fuisse anno sequenti privilegium in Concilio Romano. Certum id quidem. Id enim prorsus ha- betur in editis Concilij hujusce actis. Verùm cum il- la sint depravatissima, præsertim in subscriptionibus, ac res tanti momenti sit ut non uno loco referri de- beat, facturum me operæ pretium existimavi si heic bona fide exscriberem eadem acta ex pervetusto co- dice M. S. sancti Albini Andegavensis, tandem à me descripta sunt anno m d c l x i. mense Septembri. Sunt enim emendatissima. Sic ergo habent.

CONCILIVM LATERANENSE

HABITVM ANNO M C X I I.

ACTIO CONCILII CONTRA
HÆRESIM DE INVESTITURA.

ANNO ab incarnatione m c x i i. Indictione V. anno pontificatus Domini Papæ Paschalis se- cundi x i i i. mense Martio, xv. Idus Aprilis, ce- lebratum est Concilium Romæ, Lateranis, in Basilica Constantiniana. In qua cum Dominus Papa Paschalis resedisset cum Archiepiscopis & Episcopis & Cardina- libus & Abbatibus & varia multitudine Clericorum & laicorum, ultima die Concilij facta coram omnibus professione catholice fidei, ne quis de fide ipsius dubi- taret, dixit. AMPECTOR omnem divinam Scripturam, scilicet veteris & novi testamenti, legem à Moïse scriptam, & à sanctis Prophetis. Ampector qua- tuor evangelia, septem canonicas epistolas, epistolas gloriosi Doctoris beati Pauli Apostoli, sanctos cano- nes Apostolorum, quatuor universalia Concilia sicut quatuor evangelia, Nicænum, Ephesinum, Constan- tinopolitanum, Chalcedonense, & Antiochenum Concilium, & decreta sanctorum patrum Romano- rum Pontificum, & præcipuè decreta Domini mei Papæ Gregorij septimi & beate memoriæ Papæ Vr- bani. Quæ ipsi laudaverunt laudo, quæ ipsi tenuerunt teneo, quæ confirmaverunt confirmo, quæ dam-naverunt damno, quæ repulerunt repello, quæ interdi- xerunt interdico, quæ prohibuerunt prohibeo in omni- bus & per omnia, & in iis semper perseverabo.

Quibus expletis, surrexit pro omnibus Girardus Engolismensis Episcopus, Legatus in Aquitania, & communi assensu Domini Papæ Paschalis totiusque

* Lrg. Bal.

Vide supra lib. 7. cap. 21. §. 12.

Concilij coram omnibus legit hanc scripturam.

Privilegium illud, quod non est privilegium, sed verè debet dici privilegium, pro liberatione captivorum & Ecclesiæ à Domino Paschale Papa per violentiam Regis Henrici extortum, nos omnes in hoc sancto Concilio cum Domino Papa congregati canonica censura & ecclesiastica auctoritate iudicio sancti Spiritus damnamus, & irritum esse iudicamus, atque omnino cassamus, & ne quid auctoritatis & efficacitatis habeat, penitus excommunicamus. Et hoc ideo damnatum est, quod in eo privilegio continetur quod electus canonicè à clero & populo à nemine consecratur nisi priùs à Rege investitur, quod est contra Spiritum sanctum & canonicam institutionem.

Perlecta verò hac charta, acclamatum est ab universo Concilio: Amen, Amen. Fiat, Fiat.

Archiepiscopi qui cum suis suffraganeis interfuerunt, hi sunt. Iohannes Patriarcha Veneticus, Sennes Capuanus, Landolphus Beneventanus, Amalphitanus, Regimundus, Idruuntinus, Brundusinus, Capisanus, Girontinus, & Græci, Ronfanus, & Archiepiscopus sanctæ Severinæ. Episcopi verò, Cencius Sabinensis, Petrus Portuensis, Leo Ostiensis, Cono Prænestinus, Girardus Engolismensis, Galo Leonensis Legatus pro Bituricensi & Vlennensi Archiepiscopis, Rogerius Vulturvensis, Gaufridus Senensis, Rollandus Populoniensis, Gregorius Terracinenfis, Guillelmus Trojanus, Guillelmus Siracusanus Legatus pro omnibus Siculis, & alij ferè centum Episcopi. Bruno Signinus & Iohannes Tusculanus Episcopi, cum essent illa die Romæ, Concilio non interfuerunt, qui postea lecta damnatione privilegij, consenserunt & laudaverunt. Cardinales verò Bonifacius tituli sancti Marci, Robertus tituli sancti Eusebij, Romanus tituli sanctæ Priscæ, Gregorius tituli sanctorum Apostolorum, Benedictus tituli sancti Petri ad vincula, Anastasius tituli sancti Clementis, Boso tituli sancti Mauricij in Damaso, Iohannes tituli sanctæ Cæcilie, Divizo tituli sancti Martini, Theobaldus tituli sanctorum Iohannis & Pauli, Gregorius tituli sancti Grisogoni, Rainerius tituli sanctorum Petri & Marcellini, Vitalis tituli sanctæ Albine. Petrus verò tituli sancti Xistij & Albericus tituli sanctæ Sabine, cum essent Romæ illo die, Concilio non interfuerunt. Postea lecta damnatione nefandi privilegij, consenserunt & laudaverunt. Diaconi verò, Abbas Sublacensis, Iohannes Galetanus, Abbas sancti Andree, Leo sanctæ Crucis, Gregorius, Aldo, Theobaldus, Roscemannus, hi omnes in damnatione prædicti privilegij consenserunt cum Abbatibus & innumera multitudine tam Clericorum quam laicorum.

Hæc charta dictata est à Girardo Engolismensi, Leone Ostiensi, Gregorio Terracinenfi, Galone Leonensi Episcopis, à Roberto Cardinale tituli sancti Eusebij, Gregorio tituli sanctorum Apostolorum, communi aliorum consilio.

CAPVT XXI

Synopsis.

I. Investiturarum materia retractata est in Concilio Remensi, cui præsedit Callistus secundus. Proposita tum Henrico Imperatori conditiones satis æquæ, quarum plerasque recepit. Sed cum investituram re-

rum ecclesiasticarum dimittere nollet, excommunicatus fuit.

II. Ei excommunicationi consensit Ludovicus Francorum Rex, qui Concilio intererat. Unde sequitur eum, dimissa honorum ecclesiasticorum investitura, solam feudorum investituram retinuisse.

III. Ea controversia finita est anno MCCXII, in Concilio Lateranensi: in quo statutum est ut Episcopi Regalium investituram accipiant per sceptrum, non autem per baculum & anulum. Expendantur verba Callisti.

IV. Rescripto tamen Callisti aboliitum est ius homagij & iuramenti fidelitatis quod Episcopi prestare tenebantur, quod antea quoque vetitum à Gregorio septimo & Urbano secundo. Cur ita visum Pontificibus illis.

V. Verum his prohibitionibus obsequi non sunt Galli, neque Angli, neque etiam Germani. Quoad Galliam, probatur ex Ivone Carnotensi.

VI. Quoad Angliam verò, auctoritate Vuillelmi Malmesburienfis.

VII. Emicuit in hoc negotio pietas & reverentia Regum nostrorum erga apostolicam sedem. Dimiserunt enim solennitatem homagij. Istud verò non exegerunt nisi ab iis Episcopis qui feuda possidebant. A ceteris verò nihil exactum præter iuramentum fidelitatis.

VIII. Veteri constitutione induitum ut Episcopi iuramentum fidelitatis præstent Regibus. Innocentius tertius in Concilio Lateranensi censuit æquum esse ut Clerici qui bona temporalia possident, iuramentum fidelitatis præstent Principibus.

IX. Callistus secundus investituram confirmavit, tamen immutationem attulerit in solennitate. Fridericus tertius Regalium investituram per sceptrum dedit Episcopo Tullensi.

X. Gallia jam antè dimiserat solennitatem investituræ per anulum, & ius illud in feudis tantum retinuerat.

XI. Avo divi Bernardi investitura feudorum sive Regalium in usu erat.

XII. Ex his qua dicta sunt colligitur investituram Regalium ac iuramentum fidelitatis publica auctoritate convalescisse post disturbatas contentiones.

ADDITIO.] Datur nova editio Conciliorum Remensis & Lateranensis sub Callisto secundo habitorum. Cujus fuerit Burdinus, qui adversus Callistum sedit. Quid sit Hispanicum ius in canone decimo Concilij Lateranensis. Non est simplex peregrinatio religionis ergo, sed bellum sacrum adversus Sarracenos. De parochialibus Ecclesiis quas monachi tenent.

I. ANNO dein millesimo centesimo decimo nono Callistus secundus Papa, qui cum Imperatore Henrico cognatione conjunctus erat, Concilium Remense celebravit, cui interfuit Ludovicus sextus Francorum Rex. In eo examinata fuit controversia illa de investituris, ac dein decreta Concilij missa sunt ad Henricum, qui tribus quibusdam capitibus consensit, liberas nimirum futuras electiones Episcoporum & Abbatum, consecrationes peractum iri ab iis ad quos id ius spectat, deinceps verò nullam investituram factum iri per virgam & anulum

* Leg. Laurentij.
Leg. Dominico